

I.

Zpráva o situaci v oblasti migrace ke dni 31. října 2016

Tento materiál byl vytvořen Ministerstvem vnitra v rámci plnění usnesení vlády ze dne 12. října 2015 č. 824, kterým se mění usnesení ze dne 29. července 2015 č. 621, o Strategii migrační politiky České republiky a Komunikační strategii České republiky k migraci. Členům vlády je zpráva předkládána každých 14 dní a poskytuje jim aktuální informace vztahující se k období uplynulému od předložení poslední zprávy.

1. Situace v České republice

Pokračující migrační vlna se i v druhé polovině října 2016 vyhýbá České republice, na jejímž území jsou ve spojitosti s migrační krizí zjišťováni pouze jedinci či malé skupiny migrantů.

V období od 16. do 31. října 2016 bylo v České republice evidováno celkem 66 žádostí o mezinárodní ochranu. Nejvíce žádostí o mezinárodní ochranu podali státní příslušníci **Ukrajiny**, konkrétně **30 žádostí**. Dalšími v pořadí byli žadatelé z **Vietnamu (7)** a **Afghánistánu (7)**.

V rámci tranzitní nelegální migrace bylo od počátku posílených opatření vyhlášených dne 17. června 2015 do konce sledovaného období zjištěno **3 771 osob**. V období od 16. do 31. října 2016 bylo zjištěno **5 případů tranzitní nelegální migrace**. Mezi zjištěné jedince patřili občané **Sýrie (3)** a **Maroka (2)**. K těmto zjištěním došlo v Jihomoravském kraji. Ve sledovaném období byla mezi příchozími zjištěna 1 žena a 2 děti do 15 let. Většina zjištěných osob cestovala do Německa.

V zařízeních pro zajištění cizinců pobývalo k 31. říjnu 2016 celkem 67 osob. V ZZC Bělá pod Bezdězem bylo k tomuto datu zajištěno 12 jedinců, v ZZC Vyšní Lhoty 10 jedinců a v ZZC Drahonice 45 jedinců. Mezi hlavní zajištěné státní příslušnosti v českých ZZC momentálně patří **občané Ukrajiny (28)**, **Vietnamu (6)** a **Alžírsko (4)**. V současné době se v českých ZZC nachází 12 žen (ZZC Bělá pod Bezdězem).

2. Situace v Evropské unii

Řecko a vývoj na západo-balkánské migrační trase

Stav na západo-balkánské migrační trase je v návaznosti na **společné prohlášení členů Evropské rady a tureckého premiéra** z 18. března 2016 a na její faktické uzavření již několik měsíců takřka neměnný. Přijatá opatření mají za následek **výrazné snížení počtu příchozích migrantů z Turecka do Řecka**, kdy denní průměr se stabilně pohybuje okolo hranice 100 osob. Dohoda mezi EU a Tureckem se obecně těší podpoře členských států, avšak v jejím provádění stále existuje několik křehkých faktorů.

Určitý progres je možno zaznamenat i u přesídlování v rámci schématu 1:1, kdy k 26. říjnu **došlo k přesídlení celkem 2 056 syrských uprchlíků z Turecka do členských států EU**, avšak problematické a neefektivní nadále zůstává navracení osob z Egejských ostrovů – k 26. říjnu **bylo navraceno pouhých 695 osob** (z toho pouze 85 Syřanů). Neefektivita tohoto mechanismu je způsobena především povinností vyplývající z evropského azylového *acquis* posoudit žádost o azyl všech osob, které o ni na řeckých ostrovech požádají. Žadatele tak nelze vrátit zpět až do konečného vyřízení jejich žádosti (včetně odvolání). Drtivá většina osob vrácených do Turecka se rekrutuje z kategorie osob, které v Řecku o azyl nepožádaly, resp. z osob, které dobrovolně požádaly o návrat. Naopak drtivá většina osob přibývajících na Egejské ostrovy o azyl požádalo a není proto možné je proti jejich vůli vrátit až do konečného (druhoinstančního) rozhodnutí o jejich žádosti.

Křehkou součástí dohody je dále **podmínka vízové liberalizace**, u které turecká strana předpokládá splnění do konce tohoto roku. Evropská komise ve třetí zprávě o pokroku dosaženém v realizaci provádění EU-turecké dohody ze dne 28. září vyjádřila

podporu úsilí Turecka ke splnění zbývajících kritérií vedoucí k liberalizaci a uvedla, že se již s Tureckem dohodla na pokračování dialogu v této oblasti s cílem nalézt praktická řešení pro spolupráci a pokrok. Několik členských států se však v návaznosti na vnitropolitické dění po neúspěšném červencovém puči k věci staví velice distancovaně, a proto nelze vyloučit případnou blokadu z jejich strany. S cílem předejít/ulevit případnému politickému tlaku v členských státech EU při odstraňování vízové povinnosti navrhla Evropská komise doplnit společné vízové *acquis* o tzv. suspenzivní mechanismus, který by měl usnadnit znovuzavedení víz ve vymezených případech. Tento návrh je stále ve stádiu projednávání společné pozice Rady EU.

Z celkového příslibu 3 mld. EUR Evropská komise v rámci **nástroje pro uprchlíky v Turecku** již alokovala 2.239 mld. EUR pro období 2016-2017 (do současné doby bylo vyplaceno okolo 0,5 mil. EUR).

Uzavření západobalkánské trasy, neefektivita navracení migrantů a pomalé provádění relokací **vytváří trvalý tlak na Řecko**, které na svém území hostí téměř 61 000 migrantů (dle statistik IOM). Situace je kritická především na řeckých ostrovech, kde nejsou vytvořeny dostatečné ubytovací kapacity, což se, mimo jiné, negativně podepisuje především na bezpečnostní situaci v hotspotech (Komise v návaznosti na zhoršenou bezpečnostní situaci již vydala pokyny pro řešení krizových situací). K 26. říjnu pobývalo na ostrovech 15 693 osob při kapacitě pouhých 7 450 míst. Řecká strana se celkovou situací snaží řešit prostřednictvím přijetí nejrůznějších opatření, vč. nové legislativy. V posledních měsících tak došlo k celkovému navýšení přijímací kapacity, došlo k přijetí nového personálu azylové služby, zřízeny byly nové odvolací výbory v návaznosti na potřebu urychlení provádění prohlášení EU-Turecko (přezkum žádostí o azyl a navracení), apod. Tato celková snaha se však stále potřebně nepromítá v praxi. **Od začátku roku do 30. října byl do Řecka zaznamenán příchod celkem 169 641 osob (statistika UNHCR)** – nejvíce jsou nadále zastoupeni občané Sýrie, Afghánistánu, Iráku a Pákistánu. V posledním měsíci byl sledován trend, kdy se přistěhovalci snaží obcházet tradiční egejské ostrovy a jako svůj cíl cesty si vybírají vzdálenější místa (Peloponés, Milos, Ikaría). Zvýšený pohyb uprchlíků/migrantů byl též zaznamenán v kempch poblíž albánské, bulharské a makedonské hranice.

V důsledku uzavření řecko-makedonské hranice a prohlášení EU-Turecko došlo též **ke zvýšenému migračnímu tlaku na hranici Turecka s Bulharskem**. V návaznosti na bulharskou žádost a na výsledky zářijové Evropské rady, EU již navýšila finanční podporu Bulharsku a pod hlavičkou agentury Frontex do země vyslala experty, kteří asistují při kontrole pozemních hranic (v současné době je v zemi rozmístěno 209 expertů a další potřebné technické vybavení). Další alternativní trasy pro migraci přes Albánii jsou (zejména díky špatné přístupnosti) využívány spíše sporadicky.

Itálie a vývoj na centrální středomořské trase

Zatímco na východní středomořské trase došlo v uplynulých měsících k výraznému snížení počtu příchozích, **situace na centrální středomořské trase (s Itálií jako vstupním bodem) zůstává v porovnání se stejným obdobím roku 2015 velice podobná**. Jako nejčastější bod pro vyplutí z Afriky nadále zůstává Libye, avšak stále častěji se objevují i případy vyplutí z Egypta či Alžírsko, ke kterým dle agentury Frontex s ohledem na tamní politickou a ekonomickou situaci může docházet stále častěji. Denní průměr přípluvších za poslední měsíc dosáhl hranice téměř 1000 osob, od začátku roku **do 26. října se dohromady jedná o 158 062 osob** (dle statistik UNHCR). Nejpočetněji jsou zastoupeny národnosti ze subsaharské Afriky, zejména občané

Nigérie, Eritrey, Súdánu, Gambie a Pobřeží slonoviny (s výjimkou občanů Eritrey se žádné národnosti pro relokaci z Itálie nekvalifikují). Proces řádné registrace přípluvších osob je do značné míry komplikován faktem, že 70% všech vylodění se děje mimo oficiální hotspoty.

Evropská komise a Evropská služba pro vnější činnost (ESVČ) chtějí problematiku adresovat vytvořením **partnerství s třetími zeměmi** (zejména právě s africkými), kdy otázka migrace by se měla stát klíčovým tématem dialogu. ESVČ ve spolupráci s Komisí a za přispění členských států v současné době pracuje na tzv. kompaktech se čtyřmi klíčovými zeměmi původu migrace (Nigérie, Mali, Senegal, Etiopie) a jednou zemí transitu (Niger). Konkrétní výsledky snažení však doposud nelze identifikovat.

Setkání na nejvyšší úrovni

Ve dnech 20. – 21. října 2016 se uskutečnilo pravidelné zasedání Evropské rady za účasti předsedy vlády Bohuslava Sobotky, které se věnovalo tématům migrace, obchodní politiky, globálním a hospodářským otázkám a vnějším vztahům. Hlavními diskutovanými oblastmi migrační politiky se stala ochrana vnějších hranic, řešení migračních toků a vnější aspekty migrace. Ve svých závěrech Evropská rada ocenila spuštění Evropské pohraniční a pobřežní stráže, vyzvala Radu ke stanovení pozice k systému vstupu/výstupu do konce tohoto roku a Evropskou komisi k předložení návrhu na zřízení systému ETIAS. V návaznosti na potřebu snížit tlak na středozevní migrační trase zdůraznila význam spolupráce s africkými zeměmi původu a zeměmi transitu (rozpracovaná migrační partnerství) a vyzvala vysokou představitelku Mogherini, aby na dalším prosincovém setkání informovala o postupu ve vyjednávání s pěti prioritními zeměmi (Etiopie, Mali, Niger, Nigérie, Senegal). S ohledem na situaci ve východním středomoří zdůraznila též potřebu plného provádění dohody EU-Turecko (zejména v oblasti navrácení z řeckých ostrovů do Turecka) a vyzvala k podpoře zemí ležících podél západo-balkánské migrační trasy. Představitelé EU28 též vyzvali k podpoře činnosti EASO, aby agentura byla kdykoliv schopná poskytnout dostatečný počet pracovníků na podporu členských států nacházejících se v první linii, a k pokračování práce na reformě společného evropského azylového systému (včetně otázky jak v budoucnu uplatňovat zásadu odpovědnosti a zásadu solidarity).

Snahy o reformu společného systému/Legislativní návrhy

S cílem **reformovat (dle Evropské komise aktuálně nefunkční) společný evropský azylový systém** (SEAS) vydala Komise dne 4. května 2016 návrhy novely dublinského nařízení, nařízení k databázi EURODAC a návrh nařízení posilujícího mandát Evropské podpůrného azylového úřadu (EASO). Následně v červenci Komise představila, tzv. druhý azylový balíček, kde mj. navrhla legislativu ustavující společný rámec EU pro přesídlování a představila tři legislativní návrhy, které mají posílit integraci azylových pravidel. Komise navrhla nahradit směrnici o azylovém řízení a kvalifikační směrnici nařízeními. Dále hodlá provést revizi směrnice o podmínkách přijímání žadatelů o azyl. Všechny legislativní návrhy jsou v této době diskutovány na pracovních skupinách Rady.

Návrh revize **obsahuje pro řadu ČS problematické aspekty, mj. mechanismy, které předpokládají povinné přerozdělování migrantů, ale též aspekty posilující kompetence EU v dotčené oblasti na úkor ČS**. Z jednání Rady JHA 13. října vyplynul požadavek na svolání speciálního jednodenního zasedání ministrů vnitra zaměřeno právě na problematiku reformy SEAS. V úvahu připadá buď neformální jednání den před

prosincovým zasedáním Rady JHA, případně zcela mimořádné zasedání Rady JHA v nějakém jiném termínu.

Součástí reformovaného systému mají být také opatření týkající se ochrany vnějších hranic EU. **Evropská pohraniční a pobřežní stráž** (European Border and Coast Guard - EBCG), jejímž hlavním úkolem je usměrňování migračních toků a zajištění bezpečnosti evropského prostoru, zahájila svoji činnost 6. října 2016. Je sestavena z Evropské agentury pro pohraniční a pobřežní stráž (agentura Frontex) a z orgánů ČS.

Systém vstupu a výstupu (Entry/Exit System – EES) a **Systém EU pro cestovní informace a povolení** (European Travel Information and Authorisation System – ETIAS) pak představují digitální formu opatření ochrany hranic EU. **EES** byl navržen EK v rámci balíčku „Silnější a inteligentnější hranice v EU“ a jeho cílem je zlepšit kvalitu hraničních kontrol prostřednictvím vytvoření databáze o osobách překračujících vnější hranice EU, zajistit identifikaci tzv. overstayerů (osob, které překročily dobu povoleného pobytu v schengenském prostoru), či posílit vnitřní bezpečnost a bojovat proti terorismu. SK PRES by mělo v brzké době ukončit projednávání návrhu EES v rámci Rady a následně budou zahájena jednání s Evropským parlamentem. Podstata **ETIAS** spočívá v předběžném bezpečnostním prověření osob třetích zemí cestujících do Schengenu a zhodnocení, zda daná osoba nepředstavuje bezpečnostní či migrační riziko s tím, že na jejím základě bude možné odepřít vstup do Schengenu. Systém ETIAS by měl zahrnovat všechny druhy vnějších hranic.

Kontroly na vnitřních schengenských hranicích

Dále trvá dočasné znovuzavedení kontrol na některých úsecích vnitřních schengenských hranic (Francie do 26. ledna 2017 (vyhlášený stav nouze); Švédsko a přidruženého Norska do 11. listopadu 2016; Dánsko, Německo a Rakousko do 12. listopadu 2016) na základě článku 29 Schengenského hraničního kodexu podle doporučení Rady z 12. května 2016. Pět posledně jmenovaných již zaslalo společný dopis Evropské komisi s žádostí o prodloužení možnosti provádět kontroly na další období. Evropská komise již informovala o plánu předložit Radě návrh umožňující další prodloužení, avšak již na kratší období (zřejmě 3 měsíce). Zpřísněna by též měla být reportovací povinnost.

3. Relokace a přesídlování

3.1. Přesídlování – aktuální informace

Jedním z opatření přijatých v rámci společné dohody EU a Turecka pro řešení migrační krize je také přesídlovací mechanismus syrských uprchlíků z Turecka do EU, a to především princip 1:1 (za každého Syřana, který bude vrácen do Turecka z řeckých ostrovů, bude jiný Syřan přesídlen z Turecka do EU). K přesídlování využijí členské státy primárně své dosud nesplněné závazky, jež učinily 20. července 2015 (aktuálně zbývá přesídlit do EU na základě tohoto schématu cca 9 000 uprchlíků, pro ČR je to 348 osob), případně nevyužitou relokační kvótu – 54 000 osob (pro ČR se jedná o 1 281 osob). V rámci plnění závazků sjatých s dohodou EU – Turecko obdržela Česká republika dne 15. července spisy s daty o 81 syrských uprchlících v Turecku. V současné chvíli jsou prováděny důkladné bezpečnostní prověrky předložených spisů.

3.2. Relokace v rámci dočasných opatření ve prospěch Itálie a Řecka

Implementace relokací jak z Itálie, tak z Řecka ve všech směrech stále vážne a samotná realizace je velmi pomalá. **K 2 listopadu bylo celkově relokováno 6 625 osob z Řecka a Itálie. Z Řecka** bylo ke dni 2. listopadu 2016 relokováno celkem **5 136 osob**. V období od 20. 10. – 2. 11. 2016 došlo k relokaci 284 osob, z toho 110 do Finska, 59 do Rumunska, 40 do Irska, 29 do Lotyšska, 24 do Belgie, 18 do Portugalska a 4 do Španělska. **Z Itálie** bylo ke dni 2. listopadu 2016 relokováno celkem **1 489 osob**. V období od 20. 10. – 2. 11. 2016 došlo k relokaci 98 osob, z toho 78 do Portugalska a 20 do Norska.

Ve třetím čtvrtletí 2016 se relokace týkají žadatelů o azyl pocházejících z následujících zemí: Burundi, Eritrea, Mosambik, Bahrajn, Bhútán, Katar, Sýrie a Jemen.¹

3.3. Implementace konceptu hotspots v Itálii a Řecku a plány na posílení azylových systémů těchto zemí

Podle dostupných informací jsou v Itálii oficiálně funkčních 4 hotspoty (Lampedusa, Pozzallo, Trapani a Taranto). Řecko v současnosti disponuje 5 funkčními hotspoty (Chios, Lesbos, Leros, Samos a Kos).

V souvislosti s uzavřením dohody EU – TR se významně změnila úloha hotspotů v Řecku – ty nyní slouží jako zajišťovací uzavřená centra, ze kterých by měli být všichni migranti vraceni zpět do Turecka (požádají-li o azyl, bude s nimi nejdříve vedeno azylové řízení). Délka řízení o mezinárodní ochraně dosahuje řádu měsíců, zatímco doba detence je zákonem stanovena na 25 dnů od vstupu na řecké území. Po uplynutí této doby je cizincům povolen pohyb mimo hotspot. Po dobu probíhajícího řízení o mezinárodní ochraně však není (až na stanovené výjimky) povoleno opustit území ostrova, navzdory tomu byla zaznamenána nelegální činnost v této souvislosti. Příliv migrantů/uprchlíků na řecké ostrovy zůstává od uzavření dohody EU-Turecko nízký, v průměru 100 denně.

V posledních měsících je také zaznamenáván výrazný nárůst počtu migrantů, kteří vstupují do EU přes Itálii (dle údajů UNHCR za měsíc říjen dosahoval denní průměrný počet 1 000 osob). Mnoho z migrantů, kteří do Itálie připlouvají, však **nepadá do relokačního schématu Unie** (osoby, které spadají do relokace z Itálie, jsou především eritrejské národnosti, výjimečně syrské).

V souvislosti s fungováním hotspotů v Itálii a Řecku a implementací dohody mezi EU a TR bylo nominováno celkem 57 českých expertů a proběhlo 43 vyslání za účelem podpory aktivit EASO. Aktuálně probíhají přípravy k vyslání dalších 7 národních expertů. **Česká republika je pátou nejaktivnější zemí z hlediska vyslání expertů do služeb agentury EASO působící v hotspotech v Itálii a v Řecku.**² Před Českou republikou se umístila pouze Francie, Německo, Nizozemí a Velká Británie. V případě Itálie je Česká republika dokonce druhou nejaktivnější zemí. **Aktuálně působí na žádost EASO 4 experti Ministerstva vnitra v Řecku a 2 experti v Itálii.**

¹ Aktuální seznam zemí je stanoven na základě dat Eurostatu za druhé čtvrtletí 2016. Jedná se o země, u nichž členské státy EU kladně vyřizují v průměru minimálně 75 % žádostí o mezinárodní ochranu.

² Statistiky porovnávají celkovou délku trvání mise vyslaných expertů v období od 15. 9. 2015 do září 2016.

4. Integrace a komunikace

4.1. Nový Státní integrační program (SIP)

Existence Státního integračního programu (SIP) pro osoby s udělenou mezinárodní ochranou v roce 2016 a v letech následujících s platností od 1. ledna 2016³ má právní oporu v § 68 až 70 zákona č. 325/1999 Sb., o azylu.

Dne 2. února 2016 byla mezi Ministerstvem vnitra a Charitou ČR jako generálním poskytovatelem integračních služeb podepsána smlouva pro rok 2016.⁴ Charita ČR předala Ministerstvu vnitra od začátku roku 2016 celkem 136 individuálních integračních plánů pro 283 osob podle nových pravidel SIP a zajišťuje formou subdodávek integrační služby na místní úrovni. Systém je navázán na integrační azylová střediska Správy uprchlických zařízení MV a finančně je program zajištěn již zmíněným usnesením vlády. SIP se týká osob s udělenou mezinárodní ochranou, které přicházejí do České republiky spontánně nebo v rámci přesídlovacího a relokačního schématu. V současnosti se program týká 470 osob, mezi nimiž jsou nejvíce zastoupeni státní příslušníci Ukrajiny, Sýrie, Iráku a Kuby.

Zakázka s názvem „Generální poskytovatel integračních služeb pro osoby s udělenou mezinárodní ochranou pro období let 2017 - 2019“ má za cíl vybrat na příští tři roky smluvního partnera Ministerstva vnitra, který bude zajišťovat implementaci SIP. Jedná se konkrétně o zajištění integrace osob s udělenou mezinárodní ochranou na lokální úrovni prostřednictvím přímé práce s klientem.

Vláda vyhlášení této zakázky včetně ustavení výběrové komise schválila dne 31. 8. 2016. Nabídky je možné zasílat do 15. 12. 2016.

4.2. Analýza nálad veřejnosti a komunikační aktivity

V souvislosti s aktuální migrační situací probíhá pravidelné informování ve všech oblastech, souvisejících s problematikou migrace. Informační aktivity jsou cíleně zaměřeny na mediální výstupy – TV, rozhlas, noviny, časopisy, propagační materiály.

³ Vláda projednala a dne 20. listopadu 2015 schválila usnesení č. 954 o SIP pro osoby s udělenou mezinárodní ochranou v roce 2016 a v letech následujících s platností od 1. ledna 2016.

⁴ Podle usnesení vlády je až do konce roku 2018 dokončován asistenční integrační program pro osoby s udělenou mezinárodní ochranou, které vstoupily do programu do konce roku 2015. Jedná se o 338 osob, mezi nimiž mají nejvyšší zastoupení občané Kazachstánu, Ukrajiny, Běloruska a Uzbekistánu.